

Fig. 1. Fundamenter til kirkens vestre afslutning set fra nord. Ud for målestokkens ende ses rester af sydvesthjørnet. Mod vest ses ældre begravelser skåret af kirken. Foto: Odense Bys Museer 1982. – *Foundations of the western termination of the church, seen from the north. Opposite the end of the measuring rod the remains of the southwestern corner can be seen. To the west, old burials cut off from the church.*

†HJALLESE KIRKE

HJALLESE SOGN

Kirken, der er nedbrudt 1576, var opført i 1100-tallets anden halvdel. Det fremgår af et udateret brev fra biskop Simon (1157–86), hvori han skriver, at han netop har indviet »Hielløse«. ¹ I brevet blev det endvidere bestemt, at kirken med tiender og kirkelige afgifter skulle lægges til benediktinerklostret på Nonnebakken (jf. s. 1749 og 2794), hvis nonner til gengæld skulle sørge for, at der blev afholdt gudstjeneste i kirken. At bispren truede sognemændene med at nedlægge kirken, hvis de ikke betalte, hvad de skulle, viser, at kirken må være opført af sognemændene selv. ²

1532 besluttedes det, at indbyggerne i Hunderup skulle søge Hjallesø Kirke og betale tiende dertil. ³ To år senere, 9. juli 1534, mødtes den fynske adel i landsbyen, dvs. givetvis i kirken, og besluttede der at give Christian III deres støtte under Grevens Fejde. ⁴

1576 modtog Jørgen Marsvin gavebrev på kirken med tilladelse til at nedbryde både den og en †kirkelade og anvende sten og tømmer til opførelsen af Hollufgårds hovedbygning. ⁵ Endnu i det tidlige 1700-tal kunne man se rester af den nedbrudte kirke og kirkegård på grunden, ⁶ men disse må være forsvundet senest i 1720'erne, da der opførtes en rytterskole på grunden (nedrevet 1979). ⁷

Ved et vejarbejde 1968 stødte man under Hjallesøvej på skeletdele, munkesten og fundamentsten, der tolkedes som hørende til †kirkens nordmur. ⁸ Arkæologiske undersøgelser af kirketomten fortsatte 1979 og 1982 i forbindelse med opførelsen af den ny Hjallesø Kirke på den samme grund

(s. 2905). Under udgravning til sidstnævntes tårn 1982 fandt man fundamenter, som afskar skeletter og derved var yngre end selve kirkegården (fig. 1). Fundamenterne har udgjort det sydvestlige hjørne i en bygning, og har efter al sandsynlighed været en vestlig tilføjelse til kirken, formentlig et tårn (s. 2906, fig. 2B).⁹ Om byggematerialet over fundamenterne vides intet med sikkerhed. Endvidere udgravedes 1982 dele af fundamentet til en bygning vest for det formodede tårn (s. 2906, fig. 2C), der tolkedes som rester af ovf. nævnte \dagger kirkelade. Laden har haft lergulv og været delt i to rum ved en let skillevæg.

Sagn. Kirkedøren skal sammen med sten og tømmer være overflyttet til Hollufgård.¹⁰

Begravelserne. I forbindelse med kloakering o. 1930 stødte man ved Hjallesegade nord for den nuværende kirke (s. 2905) på rækker af skeletter liggende med ca. 50 cm mellemrum.¹¹ Tilsvarende blev der i to af tre søgegrøfter under prøvegravningen 1979 fundet grave i en dybde af 0,3-0,7 meter, og i 1982 yderligere tretten grave i området omkring det nuværende kloketårn.¹² Ligene lå med hovedet i vest, og af de lig, hvor armstillingen kunne bestemmes, lå to med armene langs siden og to med hænderne i skødet; disse to armstillinger er statistisk set hyppigst forekommende i tiden hhv. før 1250 og frem mod 1350.¹³

Inventar. **Døbefont*(?). Det har været foreslået, at den romanske døbefont i Dalum Kirke (s. 2853) kunne være overført fra \dagger Hjallese Kirke.¹⁴

KILDER OG HENVISNINGER

Vedr. arkivalier for Odense Amt i almindelighed henvises til s. 52-54 og forkortelser vedr. Odense Amt s. 56-59.

Arkivalier. NM. Indberetninger. Ervin Nielsen 1980 (fundanmeldelse); Alex Hansen & Lars Madsen 1982 (fundanmeldelse).

Redaktion ved David Burmeister Kaaring og Martin Wangsgaard Jürgensen. Oversættelse ved James Manley. Korrektur ved Jørgen Lethan. Teknisk og grafisk tilrettelæggelse ved Mogens Vedsø. Redaktionen afsluttet december 2013.

¹ *DiplDan* I,2, nr. 124.

² Ebbe Nyborg, »Sognekirkebyggeriets organisering«, *Streflyv over Danmarks bygningskultur. Festskrift til Harald Langberg*, (red. Robert Egevang), København 1979, 46.

³ Frederik I's Registranter. 12. jan. 1532.

⁴ C. Paludan-Müller, *Aktstykker til Nordens Historie i Grevefeidens tid* II, Odense 1853, nr. 19.

⁵ *KancBrevb* 22. nov. 1576.

⁶ Bircherod, *Beskrivelse over byen Odense og dens antikviteter 1730*. KB Hånddoks Addimenta 161 fol.

⁷ NM. Indb. ved J.T. Christensen 1982.

⁸ NM.

⁹ NM. Indb. ved Alex Hansen & Lars Madsen (1982).

¹⁰ Tang Kristensen III sagn 611.

¹¹ NM.

¹² NM.

¹³ Jacob Kieffer-Olsen, *Grav og gravskik i det middelalderlige Danmark*, PhD-afhandling, Aarhus Universitet 1993, 78.

¹⁴ Mackeprang, *Døbefont*, 42.

\dagger HJALLESE CHURCH

The \dagger church was built in the second half of the twelfth century, as is evident from an undated letter from Bishop Simon (1157-87), where he writes that he has just consecrated the church. In 1534 the church probably formed the setting for the Funen aristocracy's meeting in the village, where they decided to support Christian III in the civil war of 1534-36. In 1576 Jørgen Marsvin received a deed of gift for the church with permission to demolish it and use the materials to build the manor house at Hollufgård. In the 1720s a cavalry school was built on the site (demolished in 1979).

The foundations of the church have been partially excavated in connection on the one hand with roadworks in 1968, and on the other hand with the preliminary investigation and the actual building of the present church at Hjallese (p. 2905). In this connection parts of the north wall of the church, a western extension of the nave and a building in the churchyard have been identified. On the same occasion a number of finds of skeletal remains were made.

Furnishings. It has been proposed that the Romanesque font in Dalum Church (p. 2853) may come from Hjallese Church.